

★ Foto Igno Cuypers

Hoe doet Richard dan? Hij lacht gemeen als hij een oude vrouw in haar rolstoel de trappen afgooit. (Hugo Claus -Een gezonde gangster)

In dat verhaal komt uw liefde voor de B-film schitterend tot uiting. Het is zelfs helemaal opgebouwd als een gangsterfilm met alle cliché-beelden van dien: de goedkope hotelkamer met zijn dunne bebloemde wanden, het natte glimmende asfalt waarin de neonlichten weerspiegeld worden. En er zitten prachtige beschrijvingen in van Richard Widmark en Humphrey Bogart.

van de mooiste films waarin dat tot uiting komt is *Night and the City*, in Engeland opgenomen naar een boek van Gerald Kersch. Daar is hij een vies blond jongetje dat op een boot woont en gemengd raakt in worstelwedstrijden. Dat vond ik iets. Zo had ik willen zijn.

*Maar hij was toch wel het allergeepest in *Kiss of Death*, waar hij zo krankzinnig lacht.*

★ Jajajaja. En hoe heet hij daar? Tony Hurdo, met het schuine lachje. *Kiss of Death* met Victor Mature als de verklikker, zeer

werd daarin overklast door nou... wie kwam er het eerst? Je ziet eerst een kaartspeler op zijn rug en dan komt voor het eerst dat vreemde profiel van Jack Palance.

*Kent u *Street with no Name*, waar Widmark zo'n lange winterjas met opgevlude schouders losjes omgehangen heeft, telkens wanneer hij met zijn jongens zo'n poolroom binnenkomt?*

★ Nee, niet gezien. Maar die in Engeland gedraaide film *Night and the City*, dat heeft een zeer ingewikkeld verhaal over worstelaars. Hij dreigt goed te worden; er was een

|mee?

★ Die eerste films van hem zoals *Petrified Forest*, dat is te lang geleden. I heb ik niet gezien toen ze uitkwamen. I was eigenlijk al historie. Hij was ook mysterieus. Daar hing een vleesje omh van mythe. Dat was te ver weg. Kijk, het verhaal ging over Widmark dat spraakloos was en er bijgehaald werd in *Kiss of Death* om de acteurs een beetje beter gemeen te leren spreken. En dat toen zelden: je moet het zelf doen. En dan: Wat, ik? Dat gevoel had je met Widmark en Palance en dat soort mensen.

het verschil tussen de werkelijkheid en het beeld van de werkelijkheid dat we door Hollywood voorgeschoteld krijgen. De werkelijkheid zoals-ie eigenlijk zou moeten zijn: groter en met meer glamour. Dat idee had u ook, dat de film pas het Ware Leven toonde?

★ Jazeker. Het hele idee dat ik had om van rijke vrouwen te leven, met een brokaten kamerjas aan en zo, dat was daaraan ontleend. Maar dan een film met George Raft of Bogart eerder dan Widmark.

De vrouwen uit de films speelde die geen rol?

★ Ik was over het algemeen meer geïnteresseerd in mannen. Ik werd ook niet opgewonden. Erotiek in de film, nee... of misschien het wat kinderlijke vrouwtje Wanda Hendrix, als je dat iets zegt. Een kleine zwarte Mexicaans-achtige daar heb ik wel films van gezien. Maar het is geen libido.

Ook geen voorkeur voor grote tieten of zo?

★ O nee, integendeel. Ik ben niet zo'n bustofiel, meer een billomaan. Maar zoals u zegt er moeten een heleboel verwijzingen naar films zitten in mijn werk. Johnny Belinda in het verhaal Na de Film.

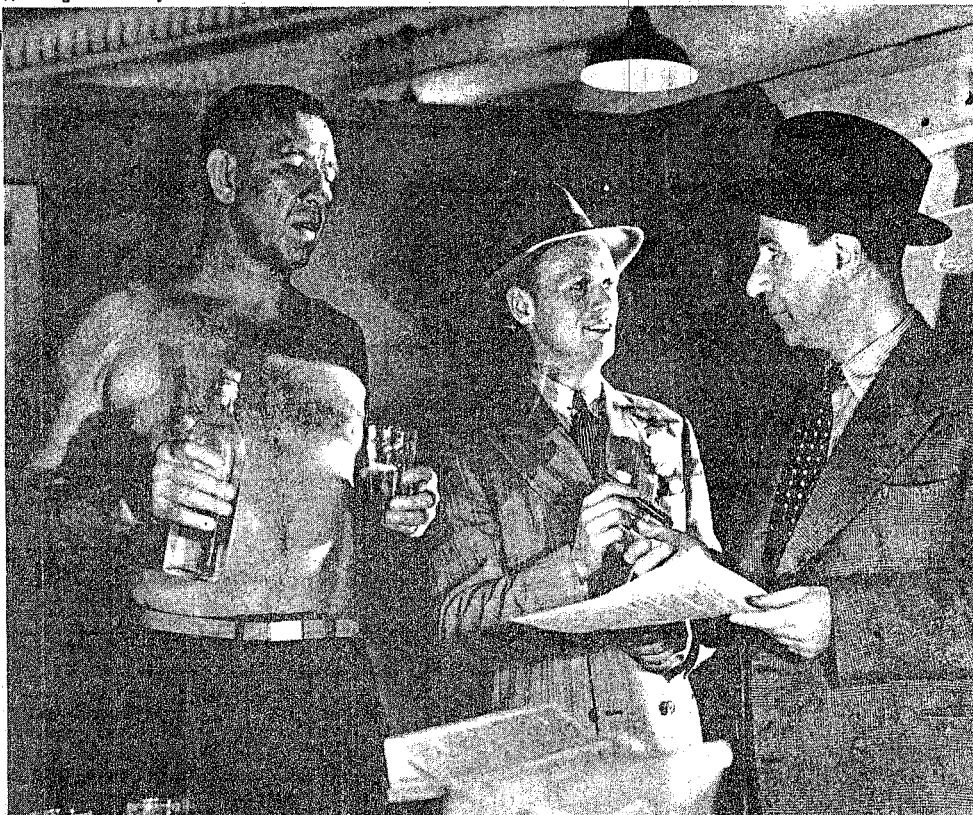
Precies. U zegt nu wel dat sex in de film voor u geen rol speelde, maar in dit verhaal wordt de sex bedreven naar het voorbeeld van de film.

★ Maar het is geen sensualiteit. Het is een mentale kronkel. Het is via de hulpeloosheid van Jané Wyman dat het libido gewekt wordt. Dat is iets heel anders dan tot extase geraken of tot orgasme komen omdat een vrouw zich zo wellustig aanstelt op het witte doek.

Speelde vrijen in de bioscoop wel een bepaalde rol?

★ Dat wel, maar ik had al heel vroeg een ervaring die mij gefrustreerd heeft. Op een bepaald moment was ik met een beetje oudere dame, ze was misschien 28 of 30, maar ik was jonger toen. We gingen naar For Whom the Bell Tolls.

● In de cinema 'Vooruit' met Rennie. Wij hadden niet zoveel naar de film gekeken. 'For Whom the Bell Tolls', in

kleuren, en ik was gek op Rennie en onder onze jassen, die op onze knieën lagen, streelde ik haar. Om haar neus en kin tekende het filmlicht af en toe vlekken van een gevaarlijke ziekte, en toen wij een ogenblik samen naar het doek keken, waar gijzelaars in witte hemden tussen de huilende massa en de gewapende soldaten naar hun terechtstelling liepen, begon Rennie plotseling te huilen en schoof bruusk mijn hand weg. (In de Rue Monsieur Le Prince)

★ Dat is echt gebeurd. Haar man was gefusilleerd door de Duitsers. Ik geloof dat ik sindsdien nooit meer zelfs maar een knie heb aangeraakt in de bioscoop.

Wat waren uw allereerste bioscoopervaringen?

★ Daar heb ik over nagedacht, want toen ik wist dat u kwam dacht ik dat vragen ze zeker. Ik had altijd het idee dat mijn eerste film een Zwitserse film was. Ik ben op de kostschool geweest en daar hadden we lanterna magique met plaatjes en een-oftweemaal per jaar een film. De eerste film

die ik gezien heb was een mengsel in mijn verbeelding, want ik kan me het niet meer zo goed herinneren, met krochten en labyrinten en daar werd tegelijkertijd door mensen in Tiroler pak iets gedaan voor de Vrijheid wat met Willem Tell te maken had en het jongetje met de appel. Tegelijkertijd werden iemand de ogen uitgebrand. Dat zal de Koerier van de Tsaar geweest zijn. En die twee lopen door elkaar, maar het was in Zwitserland voor mijn gevoel. Ik heb het nooit kunnen preciseren. We mochten drie keer per jaar naar huis en dan ging ik met mijn vriendjes naar Franse films. Een van die filmpjes was Ignace van Fernandel. En ik herinner me dat toen ik thuis kwam ik dat liedje zong: Ignace, Ignace c'est un tout petit garçon charmant... En toen werd ik door de zusters uitgescholden voor viezerik omdat ik naar een film was geweest met Fernandel, die een nogal louché frivole figuur was. Ik begreep niet waarom ik uitgescholden werd, maar Fernandel zal bij mij altijd dat beeld krijgen. Ook een ervaring uit die tijd was... ik woonde toen in Kortrijk en er was één bioscoop waar je absoluut niet naar toe mocht, want daar draaiden vieze films. Ik was heel groot. Toen ik 12 was ik net zo groot als nu en op een avond had ik iemand anders meegelokt naar een film van Ginette Leclerc. Ik weet niet of dat Nederlands wat zegt, maar ze was beeldschoon; een meisje dat er heel wellustig uitzag. Die film heette La putain en ik zat op het balkon. Ik keek naar beneden en wie zag ik? Ik zag mijn vader zitten met zijn kale kop. Die had diezelfde week gezegd dat er weer zo'n smerige film ging. Dat noemde hij de vaudeville en dat was erger dan erg.

Tuimelde uw vader niet ontzettend in uw achting voor hem?

★ Ik vermoedde al dat het niet goed zat, maar het heeft geholpen, ja. Ik ben vergeten wanneer dat was, in de pauze of na de film, maar het was een helse krolse vreugde, dat weet ik wel.

Spaarde u in die tijd ook foto's van filmsterren?

aan mijn wand ging, en ik heb pas later hoord wie het was, met zo'n profiel en in wit Olympisch schermkampioenspak, was Heydrich, de beul van Lidice. Pas na oorlog wist ik dat.

Na de oorlog, toen u 16 was, ging u Oostende.

★ Ik woonde in een hotelkamer in een groot hotel, omdat ik toevallig de eige had ontmoet op de trein. Toen bleek dat een geza me lijké kennis hadden, nam zijn vrouw, die zojuist uit de trein gespegen was. Die man die was wat verdrietig dacht dan heb ik gezelschap, althans gschap van een zeer speciaal soort, waar ik kan praten. Hij was zeer fout geweest de oorlog - hij was criminoloog van beroep en erwas een zekere afstand tussen hem en de rest van de mensen. Ik mocht daar niks wonen in het hotel. Hij was binn jaar geruïneerd omdat hij zulke dondingen deed. Elke avond dincerden we dat was niet denkbaar zonder champagne kreeft of oesters. Als we naar de dames gingen, dan zei hij: Champagne voor iedereen, maar laat ons met rust, want ik wil mijn vriend praten. Alsof we niet even in het hotel konden praten. Zodoende ik daar bij die man gaan wonen, maar woonde er nogal eenzaam dus mijn bestond uit wachten tot het twee uur om naar de film te gaan en dan van de bioscoop gauw naar de andere. Wij het permanente voorstellingen in België, dus kon er drie per dag zien. Toevallig Oostende de beste bioscoopstad van België ik weet niet of dat nog zo is, maar toen ik men de films eerst in Oostende en dan in Brussel en Antwerpen. Dat was onge in '48 of '49.

Had u toen een speciale passie westers?

● Druon vertelde: Een cowboy za een nauwe rotskloof en een bandiet ven hem, die hem niet onder vuur nemen, geselde hem met zijn paars zweep. De draaddunne tong van zweep likte over de rug van de cow scheurde zijn hemd aan flarden. T

★ Ja, dat was omdat er voornamelijk westerns waren in die tijd. De verhouding gewone films en westerns was totaal anders dan nu. Ik heb veel goeie films gezien waarvan ik alleen nog de ambiances weet en een paar details die ik nergens ooit ben tegengekomen in filmografieën of zo. Zo heb ik ooit de film gezien *The Fiend Who Walked the West*. Daarin werd de hoofdrol gespeeld door Robert Evens, dezelfde die later het hoofd van Paramount werd en getrouwd is met Ali McGraw. Die was heel goed in die films, dat was werkelijk een vreselijke man die hele kwaaije dingen deed. Ik heb hem ook nog eens gezien in een film met Ava Gardner, *The Sun Also Rises*, daar was-ie de bullfighter in.

Zo kort na de oorlog was er natuurlijk een hele toevloed van Amerikaanse films.

★ Het was al een tijdje na de oorlog, maar tijdens de oorlog heb ik veel films gezien, dat was mijn grote periode. Propagandafilms met Stuka's en zo, die waren werkelijk schitterend. *Reiter für Deutschland* met Willy Birgel, die zal ik nooit vergeten.

Vond u het niet lullig als u naar die bioscoop ging, naar die Duitse propagandafilms, als de mensen u dan zagen?

★ Maar er waren geen andere films. Er waren geen andere films. Er waren alleen maar Franse films en Duitse films, dat waren gewone films. Ze waren natuurlijk wel bedoeld om de mensen aan te zetten om gevaarlijk te leven, maar het waren ontspanningsfilms. *Wünschconcert* met Ilse Werner en zo, *Kadetten*, een prachtige film werkelijk, die bepaalde thrill. Ik was toen 12 of 13. De meeste zijn vernietigd, alleen *Judd Süß* is nog overgebleven en die films van Kristina Söderbaum en Zarah Leander, *Paramatta*.

U had een bepaalde bewondering voor de Duitsers, die pas omsloeg in verachting toen ze begonnen te verliezen.

★ Ja precies, dan werd je anglofiel en ging je witte kousen dragen. Ik heb het nog altijd. Ik kan er niets aan doen, als ik die Riefenthal-films zie, *Triumph des Willens* en zo

Belgische film, een film om de luchtmacht te propaganderen. Jacqueline Audrey die zag haar en zei dat ze een rol moest spelen in een film met Edwige Feuillère, Olivia. Een soort rein teer lesbisch verhaal in een kostschool; Edwige Feuillère maakte al die meisjes gek. De hoofdrol werd gespeeld door een meisje dat van zichzelf ook Olivia heette. Haar eigenaar was de commanditeur van de film, maar het was heel leuk.

En U ging mee naar Parijs om niets te doen, behalve naar de bioscoop gaan. Nu was Parijs natuurlijk het mekka van het bioscoop-wezen.

★ Nee, ik vond het waanzinnig veel minder dan Oostende. Maar de meeste tijd die ik in de bioscoop heb doorgebracht was in het leger. Toen was ik gebaseerd in Brussel, daar was ik redacteur van het blaadje *Soldatenpost* en ik liep ook niet in uniform, bij speciale volmacht. Ik had er een jeep met chauffeur, maar de meeste tijd zat ik ook in de bioscoop. Je had een bioscoop die heette de Ciné American en daar zag je een slag films wat ik mis en die je nooit meer ziet, dat was de burlesque-film. Je kent de Amerikaanse burlesque? Dit was de pure registratie daarvan en daar had je elke week een andere van. Dat is door de vrijere erotische school verdwenen, maar het waren zeer opwindende films. Erotiek in de film doet me niet zoveel, behalve in burlesque, waar er geen gezicht op staat, althans niet een gezicht met een gros-plan. De expert in de materie zou daar een keer voor *Filmfan* over moeten schrijven. Die films veranderde op donderdag en dan kon je daar de Belgische elite zien zitten, waaronder Louis-Paul Boon en Jan Walravens.

Merkwaardig dat u die films nergens in uw boeken vermeldt.

★ Ik heb er wel nota's van genomen, een soort klein dagboekje, waar ik nooit iets mee gedaan heb, omdat ik me voornam om het in het echt te bestuderen. Toen ik naar Amerika ging heb ik ook heel veel tijd besteed aan de studie van de echte burlesque.

Maar om de chronologie weer te volgen

was het in Rome?

★ Mijn vrouw speelde in *La Spiaggia*, het strand, een film van Alberto Lattuada met Marine Carole en Raf Vallone. Gek genoeg was daar als figurant een bleke jongen met een baard die nooit een woord zei en die heette Marco Ferreri. Mijn vrouw speelde een belangrijke rol, ze had een heel leuk contract gekregen, omdat ze net als Martine Carol blond was, hetzelfde noordelijke type en dat in Italië. Het kon mijn vrouw niet veel schelen, die heeft nooit enige gevoel voor carrière maken gehad. Het moet haar altijd aangewaaid komen. Ik wilde het wel, want ik wilde heel veel geld verdienen. Ik wilde naar Hollywood en dan als beeldschone gigolet in een suite apart leven en af en toe geroepen worden door mevrouw. Ik vond dat ze het zeer slordig aanpakte en daarom zal ik mijn leven lang kwaad blijven op mijn vriend Karel Appel. Siodmak stelde haar een contract voor van drie jaar. Ik zei je moet het in ieder geval doen, toen ging ze op bezoek bij Karel Appel, die we in die tijd dagelijks zagen, en die zei dat moet je nooit doen. Dan zit je maar in Hollywood, blijf maar lekker hier met de kunst en zo. En toen ging ze niet. Maar ik wilde niet naar

Hollywood om een droom gerealiseerd zien, want die had ik thuis. Ik hoefde nóg eens extra haar beeld op het scherm zien.

In 'De koele minnaar' zit een helderschildering van het milieu van ambitieuze bijrolspelers. Waren die gesprekken zo u-zo daar beschrijft?

● Hij is heel bekend, hij heeft al in v Amerikaanse films gespeeld. A meisjes zijn verliefd op hem. Hij is een mooie man, maar als je hem kent lijt hij net onecht. Alsof zijn gezicht niet hem hoort. (De koele minnaar)

★ Dat wel ja, maar mijn gesprekken met Raf Vallone gingen voornamelijk over auto's. Ik kan niet autorijden, maar ik vertelde hem van mijn witte Lancia die stopte was. Raf Vallone was een vrij aardige man. Hij was een voetballer die op latere leeftijd nogal intellectuele neigingen gekregen heeft, maar in de bar nog wel af en toe over auto's sprak. Ik mag hem heel graag, maar hij wil Kunst maken, hè.

Nu ging u in Rome op een bepaald moment aan scenario's meeschrijven. Kun u dat door de contacten van uw vrouw

★ Dat had geen naam eigenlijk, het was voornamelijk centen verdienen. Met vier of vijf samen zitten en balletjes opgooien, zo men dacht dat het in Amerika ging in de jaren '35. Het was een groepje jonge acteurs en cineasten. Altijd de broer van een groot acteur of de neef van een groot producer. Die jongens turnden overdag en speelde kleine rolletjes in fotoromans, echt de

Werden die scenario's ooit verfilmd?

★ Jaja. Er zitten stukjes in de films van Toto die mijn stempel dragen en *Duomo Soldati* en Luigi Malerba.

Is dat van betekenis geweest voor uw latere ontwikkeling als scenarioschrijver?

★ Nee, nee. Het was pure flauwekul. Ik was trouwens bon ton om niet te werken, het was bon ton om te rekken. Echt werk deed je niet.

Het milieu maakte op u een nogal langwekkende indruk?

★ Ja, dat wel. Ik kon het niet au serieux nemen. Het was toeval dat ik daar zat, het was niet mijn ambitie. Als ik naar Hollywood was gegaan had ik daar ook geen scenario's geschreven. Ik wilde in die tijd uitsluitend door mooie vrouwen onderhouden worden, maar ik werd al heel gauw dik door al die spaghetti die ik in Italië at.

| Weer terug in België wordt u gevraagd voor het scenario van **Dorp aan de Rivier**.

★ Dat kwam door Fons die zijn eerste film wilde maken en iemand nodig had die dialogen kon schrijven. In die tijd had ik een stuk in Rotterdam lopen, **Een bruid in de morgen**, dat door Ton Lutz geregisseerd werd. Lutz en Fons zijn goeie vrienden, waarschijnlijk heeft hij Rademakers op mij geattendeerd en die verscheen op een dag in Gent, waar ik toen woonde, met dat voorstel. Ik vond het wel leuk om te doen. Toen heb ik Fons helaas zijn eerste film van Bergman laten zien, waar hij nog nooit van gehoord had: **De glimlach van een zomeravond**.

| **Waarom helaas?**

★ Nou dat maakte nogal grote indruk op hem. Fons, talenten zouden misschien beter tot uitdrukking komen in een land met een uitgebreider filmindustrie zodat hij niet steeds die extrabelasting krijgt die hem verplicht elke keer een meesterwerk te maken à la Bergman.

| *Wat mij nu verbaast is het grote verschil tussen de films waar u van houdt: Amerikaanse B-films, en de films waar u bij betrokken raakt: Hollandse kunstfilms.*

★ Ja, dat is zo, behalve bij de film die ik helemaal zelf gemaakt heb, **De Vijanden**. Maar het plan om resoluut een B-film te maken met alle aankondigingen van dien is falikant misgelopen, omdat niemand dat kon zien. Men verwachtte van mij dat ik de zieleroerselen van een incestieuze weet-ik-wat zou filmen, terwijl mijn ambitie heel duidelijk lag in een zo simpel mogelijke

bijna clichématige oorlogsfilm van minder dan drie ton, met tanks en alles. Die tanks waren zelfs zorgvuldig met platen omgebouwd om ze te laten lijken op Amerikaanse tanks uit de tweede wereldoorlog, wat overigens stupide is, want als je **De Slag om de Ardennen** ziet, dan zie je gloednieuwe tanks van verleden jaar en daar storen die Amerikanen zich helemaal niet aan. En ik maar knutselen en geld uitgeven

| *Dat is misschien ook wel het zwakke punt van de film geweest. Het was in bepaalde opzichten allemaal te echt en leek dus*

| *niet op het beeld van de tweede wereldoorlog wat we hebben, want dat is paald door Amerikaanse oorlogsfilms*

★ Ja, natuurlijk. Ik inspireerde mij namelijk op documentaires en als je dat veldslagen ziet dan denk je Jezus, wat slechte film, het is ridicuul, het heeft spanning. Daar heeft mijn film iets. Daarbij wilde ik vooral niet filmisch met zoomen en zwenken, omdat ik onder invloed stond van Ozu, dat wilde nog bij pakken, precies die afstand. Ja, mijn bescheidenheid werd uitgeleefd armoede.

| *Heeft u bij het maken van De Vijanden nog aan bepaalde films gedacht. Zo moet een beetje lijken op dit en hebben van dat?*

★ Ik wist dat het een kleine film moest den, dus mijn associaties gingen naar k films. Hoe heet die film ook weer met Saxon? Hij is sergeant en 's nachts verd hij altijd uit de tent, maakt zijn gezicht zwart en glijdt door de vijandelijke. I waar hij mensen de keel afsnijdt en 's morgens komt hij weer terug. Hij is daar voorbeeld van een goed sergeant. Het is van de eerste films met Robert Redford

| **War Hunt van Dennis Sanders?**

★ Ja, van de gebroeders Sanders. Uitkende film. Hij heeft als enige protégé klein Koreaans jongetje, die alles mag. Robert Redford komt er dan bij, die is domme blonde Amerikaan, die niets grijpt van de spanning tussen dat jongetje en John Saxon, en die zegt dan dat jongetje weg moet. John Saxon wordt helemaal krankzinnig. Prachtige film, zou je hier eigenlijk moeten laten ken door De Vaal.

Wat De Vijanden ook gemeen heeft met talloze Amerikaanse oorlogsfilms dat is het begin, de soldaat of soldaten die van hun compagnie afgesneden raken.

★ Verloren in vijandelijk gebied, ja, geïsoleerd. Dat heeft ook te maken met de goedkoopste. Aanvankelijk wilde ik drie niet-acteurs nemen en die door Ed van der Elsen laten filmen, gewoon van dag tot dag, ook in de winter. Maar om praktische redenen ging dat niet door.

Die dood van die jongen dat hoort erbij, hè. Alles in een plan, de camera beweegt niet. Maar nu zou ik het anders doen. Er is een ding waar ik enorme ruzie om gehad heb met Wuyts, de cameraman, dat is als die jongen snikt, knielt en dan opkijkt en de Amerikanen ziet. Dat had hij vanonderen moeten zien. Dat was heel mooi, eerst de voeten in beeld, dan de knieën en dan de bevrijders. Ik heb toen door de camera gekeken en gezegd dat is goed. Maar omdat Wuyts ergens een Duitse expressionist is had hij het beeld gekanteld, dus ik kreeg ze niet alleen van onderen, maar ook nog een beetje schuin. Ik had zoveel gependend aan roetwolken en tanks, dat kon ik toen allemaal niet gebruiken; het leek een beetje Götterdämmerungachtig. O wat was ik kwaad. Dat is nu de inspraak van de creatieveling die ook wat mag doen, en die kantelt dan het beeld....

Hij had natuurlijk een heel andere film in zijn hoofd.

★ Natuurlijk! Al die shots door het geplabberde, de balkons.

Interessant is vooral de casting van Del Negro. Hij lijkt ook echt op een Amerikaan uit oorlogsfilms. Dat hoeven helemaal geen goeie acteurs te zijn, maar hun gewone handelingen zijn altijd natuurlijk: sigaret opsteken en zo, terwijl juist daar Hollandse acteurs door de mand vallen.

★ Ik heb zeker zo'n dertig Amerikaanse acteurs gezien. Beter of slechter. Acteurs die schuimbekkend over de vloer rolden bij Arrabal en zo, en deze paste mij het beste. Het eerste uur dat ik met hem praatte vertelde ik hem het verhaal en toen zei ik dan moet je op het einde die Texan-spin doen, als je wordt getroffen. Dat deed-ie meteen op straat. Toen dacht ik dit is het. Je mag vragen wat je wil.

Maar bij de opnamen ging hij opeens de primadonna spelen. Close-ups tellen en zo.

★ Hij dacht dat het zo moest. Ik moest me gedragen als een echte filmster, daar kunnen ze geen idee van hebben, ik ben de grote ster, ik heb Hollywood in de aderen. Het is de typische reactie van acteurs, geldingsdrang voortkomend uit onzekerheid, wat je bij acteurs altijd ziet. Als ze hun tekst niet goed uitspreken of vergeten zijn, dan zeggen ze: ja maar, daar is lawaai daarachter, of: dat moet veranderen, ik vind dat toch niet goed. Dat maakt ze wel ontroerend, het is zo doorzichtig, dat is wel vaak irritant.

Waarom flopte De Vijanden? Werd hij verkeerd uitgebracht?

★ Ik had hem moeten maken onder een pseudoniem en in een Engelse versie en dan in de Cineac Damarak moeten draaien. Ik heb nooit gewild dat hij in die kunsthoek zat. In België deed hij het heel goed, het is voornamelijk in Nederland dat hij het niet gedaan heeft. Toen had ik het idee om drie of vier films te maken van dat soort. Ook een gangsterfilm en een horror-film. Dat is een tijd geleden, de horror-film was nog niet zo doorgebroken als nu. Ik wilde gewoon even drie of vier dingen uitproberen voor weinig geld, in alle bescheidenheid, die hun geld...

★ Speelmeisje van Hugo Claus

fiction film gemaakt voor de Belgische televisie.

★ Hij is vrij behoorlijk ontvangen, maar zou u niet aanraden die te gaan zien. I situatie was analoog aan De Vijanden, wa gescharrelt moest worden met één unifor. Dezelfde mensen moesten gauw omgekeet worden, enfin, dat soort films moet je te maken met ruimere middelen wil je soepler kunnen maken. Die science-ficti film, Speelmeisje, is in 6 dagen opgenomen. Het eind van de film is dat de koepel bree en de bewoners van die planeet allemaal naar binnen komen. Ik had dat getekeet een soort modelontwerp van hoe het er moest zien. Het hadden allemaal dwerg moeten zijn, dertig dwergen, maar het wden natuurlijk kinderen. Zes dwergen en kinderen. De scene werd in één namidd gefilmd en dat betekent natuurlijk dat c dingen niet goed zitten. Er waren rookwken bij en die kinderen begonnen te hoest en de moeders werden kwaad. Nu zidwergen echt gemeen. Zodra de rookwolk begonnen knepen ze de kinderen, die zidnatuurlijk doodschrokken en begonnen gillen. De rook was ook niet helemaal orde, die was giftig of zo, in ieder geval d kinderen gilden en kuchten ook en enke vielen zelfs bewusteloos. Waarop de oude begonnen te gillen. Dus daar moest ik n ook nog eens mee bezighouden.

U heeft ook eens verklaard dat u Afu the Fall van Arthur Miller wilde regiseren, maar dan met een dwerg als Marilyn en Marilyn Monroe als godin.

★ Als ik een toneelgezelschap had dan zo ik het onmiddellijk opvoeren en het liefst o een moment dat er een goede voorstellin van te zien was met Han Bentz van de Berg. Miller heeft zich daar heel lullig gedragen ten opzichte van Marilyn Monroe maar Marilyn Monroe heeft voor mij niet d betekenis die ze bijvoorbeeld voor Louis Paul Boon heeft. Ik vind haar voornamelij een mooie stem hebben, ze zingt goed. Maa het had wat mij betreft ook Gene Tierne kunnen zijn. Het is meer moraliserend te opzichte van Miller bedoeld, ik wilde her op de vingers tikken. Ik heb wel alle film van Marilyn gezien, maar de mythe is vo mij hetzelfde als de vrouw van Roc Harrison, Carole Landis, die van de trap gevallen onder duistere omstandigheden.

De acteurs die mij aanspreken liggen o een ander vlak, ze zijn juist niet zozeer he prototype van iets. Joseph Wiseman bijvoorbeeld, dat is een echte tweedeplan acteur. Dat is een uiterst boeiend iemand omdat hij het vermogen heeft prototypes t maken die zeer verschillend zijn. Hij was i Viva Zapata de man met de rijbroek di door de bergen heen de marxistische doctrine komt brengen. Hij heeft daarin ee heel fanatiek ijskoud gezicht. Tegelijk oospeelde hij in Detective Story de psychopaa die aangehouden wordt. Totaal krankzinnimet een hoge hysterische stem, dus precie het tegenovergestelde. Hij was Dr. No in d James Bond film en tót mijn stomme verba zing zag ik hem in Amerika op de tv toen hi de Talmud uitlegde, 's morgens van 11 to 12. Door die verschillende incarnaties vint ik hem een boeiender acteur dan Widmark maar ik zal Widmark gebruiken in mijn verhalen omdat het een mythe is.

Toen u in Amerika was heeft u toen ook Hollywood bezocht?

★ Jazeker, dat was in 1960. Ik heb daar noj een verhaal zien opnemen met Edward G. Robinson in een jungle, achtste rangs. Da was wel leuk.

Was het geen desillusie dat Hollywood niet voldeed aan de verwachtingen die door de films gewekt worden?

★ Ik had allang literatuur gelezen die he

★ The Russians are coming met Paul Ford (met vlag)

★ The Brothers Kazanarow met Brunner en Schell

★ Zade dans le Métro met Philippe Noiret (middelen)

24 jaar in een lange rij, die kijken als je voorbij komt. Allemaal in T-shirts, een beetje opgeblazen. Zeer verontrustend. Dat is *The Chase*, dat kan elke seconde losbarsten.

Wat betekent film voor u, alleen maar escape?

★ Het lijkt nu of ik uitsluitend in B-films geïnteresseerd ben en dat is natuurlijk niet zo. Ik heb een grote liefde voor Japanse films en dan niet voor *De Vrouw in het Zand*, maar voor de films van Mizoguchi. Dat is een droomwereld, zoals nou ja een goed boek een droomwereld is.

Toch zegt u dat u Chandler beter vindt dan Hemingway en Boetticher beter dan Fellini.

★ Ja, maar niet beter dan Mizoguchi, dan maak ik een duidelijk onderscheid. Er is een zekere hiërarchie. Wie het meest riskeert, wie het meeste durft, die bereikt soms het meest. Puur in termen van durf en thema's nemen.

Dat lijkt wel een zelfbeschrijving.

★ Ja (lachend), maar dan kan je me ook niet kwalijk nemen dat ik grijp naar dit soort films.

En naar de bioscoop gaan, wat is dat. Geeft het u een gevoel van emotionele verbondenheid, met de andere mensen?

● Hij betaalde, ging naar een goedkope cinema-avantspettacolo die drieënhalve uur duurde. Zat veilig in het donker,

stemd. Voor mij is het dat ik alles kan afschuiven en me kan concentreren op een droomwereld. Het interesseert me niet zo dat andere mensen dat ook hebben, tenzij het komisch is. Lachen met zo'n volle zaal, dat is een lekker gevoel. Of in de burlesque in de Ciné American. Dat zijn stoelen die aan elkaar zitten, als er dan een meneer bezig is, dan moet de hele rij meeschudden. Dat werkt ook komisch.

En na afloop, bij het uitgaan van de bioscoop?

● Zo gedraagt het mansvolk zich als de lichten in de bioscoop aangaan na de cowboyfilm, en het naar de straat toe gaat met wiegende stap, slordige hand naast de heup waar een revolver zou moeten hangen. (De verwondering)

★ Natuurlijk, iedereen heeft dat. Als je een beetje gevoel hebt, dan loop je zo.

Zijn er films waar u specifieke herinneringen aan hebt, bepaalde scènes die regelmatig voor het geestesoog opdoemen?

★ Dat kan ik niet zo oproepen. Het zijn associaties, als ik van daar naar daar loop om een glas water te halen, dan opeens... George Sanders in *All about Eve*, of in *Rebecca* als de broer die door het raam komt. Een film waar ik werkelijk ademloos naar gekeken heb is de *Gebroeders Kazan* met Maria Schell en Yul Brunner. Wat je daar allemaal zag, dat is werkelijk niet te geloven. Dat was een film, oh, heel goed. En Lubitsch, daar moet ik vreselijk om lachen. *Cluny Brown*, heb je die gezien?

ren. Dat kan ze natuurlijk niet, volgt een grote liefdescene. Maar ze is verloofd met een apotheker. Richard Haydn, een oude karakterspeler, die haar meeneemt naar een interieur waar ze zullen trouwen. En dat zal ik nooit vergeten, er hangt een schilderij met lammetjes en dan zegt hij: This was painted by hand. De kleffe sfeer, daar kan ik me tranen om lachen. Echt Lubitsch, net even gefilterd. Met Fons Rademakers heb ik een grote voorliefde voor een acteur die ons tot tranen kan doen lachen, Paul Ford. Die hebben we als bij toeval in 3 of 4 films achter elkaar gezien. Als ik Fons een regieaanwijzing moet geven dan zeg ik: nu moet je Paul zijn, en dan maakt-ie hem af. Hij zit in een of andere legerfilm. Iemand morst ijs op de jurk van zijn vrouw en Paul Ford is heel kwaad, maar dan zegt-ie: You just have broken the heart of a very fine woman. Met een totale waardigheid!

En wat vindt u van Phillippe Noiret? De eetscene in Zazie dans le metro of zijn interview in Qui êtes-vous Polly Magoo?

★ Een project dat ik 3 jaar geleden heb ingediend bij de Nederlandstalige Commissie voor Filmcultuur in België was een film die gemaakt moest worden met Phillippe Noiret in de hoofdrol. Hij had het scenario gelezen en vond het geweldig. Ik ben een groot bewonderaar van de man, maar de Heren vonden dat ik meer talent had als literator. Men zou een co-productie met Frankrijk worden, misschien gaat het nog wel eens door.

Vindt u de films van nu niet minder dan vroeger?

★ In mijn verbeelding kon ik vroeger echt met plezier elke dag naar de bioscoop gaan en nu zijn er wel twee weken dat ik niet ga. Mocht ik wachten tot er nieuwe films zijn. Soms heb je wel verrassingen als je zo binnenloopt. Jeremiah Johnson, heel goed en *The Culpepper Company*, een uitstekende film, maar die was na een week al weg. Wat ook als een totale verrassing kwam, jaren geleden, dat was die eerste film van Arthur Penn over *Billy the Kid*, the *Left-Handed Gun*. Die heb ik drie keer gezien, het was de grap om alle homoseksuele toespelings te ontdekken, daar zat het vol mee: stoeipartijen met revolvers en zo. En hier heb je hetzelfde wat ik met Wiseman had. In de film komt een in het zwart geklede man voor, een soort reporter, die alles

noteert: Hurd Hatfield. Hatfield is die die de titelrol speelde in *The Piet Dorian Gray*. Beeldschoon, gaaf, mooiste man ter wereld. Nu mag I nieuwe versie van de beelddschon namelijk Paul Newman, alleen ma tekenen. De schoonheid is tot waar gereduceerd.

Wat vindt u eigenlijk van James

★ Nee nee, dat vond ik nooit zo. Hi eerder Marlon Brando of Rod Steiger the *Waterfront*. James Dean was een onbelangrijk acteur. De hele mythe net iets later, daar heb ik nooit contact gehad. De zelfdestructie moet een niveau hebben. Het is me teken Zelfmoordenaars, dat is voor mij Von of bepaalde surrealisten als Jacques R die zei ik wil leven tot mijn 35ste en (jarige leeftijd dan ook zelfmoord pl Maar hard rijden en Ursula Andress ien, nee, dat is mijn afdeling niet. Het over een bepaalde grens gaan. Zoals M Brando soms acteert, zo slecht, dat eigenlijk niet, maar dat masochisme hem, zoals in *Reflections in a Golden* als hij op dat paard zit met zijn dikke nou ja, dat durft alleen maar M Brando. In *Viva Zapata* zie je hem cor uitoefenen op zijn broerige natuur, om is Anthony Quinn daar de uitschiet hij, Brando, zou het ook willen zijn, hij zit in dat ijzeren corset. Nee, bej niet rustig. Rustig is Gary Cooper, o vergaart-ie van de angst.

U verwijst in uw boeken vaak naar per als het prototype van de manheid.

★ Hij is belichaming van de manne filmster als totaliteit, niet als cowboy gemenerik, maar DE mannelijke film

Hij is de rechtschapenheid zelf...

★ Maar ik heb niet zoveel met hem teken als filmpersonage, als wel als emble per als prototype. Zoals je van Laurel & H kunt zeggen dat ze DE komieken zijn, dan Chaplin of Keaton, zo is hij DE manlijke filmster. Ik zag laatst *Marocco* t op de tv en hij zag er goed uit. Hij had niet dat vervelende extra-schuchtere va laatste jaren, maar iets uitdagends. Ik een gedicht over hem geschreven in *Teken van de Hamster*

● LAMENTO. Hij is dood. Is hij dood? Cooper dood? Yup.

O dank u, Mister President, dat U Gary heeft opgebeld, net vóór hij van ons ging voorgoed.

Dank u Mister Rogovitch en Mister Sanders voor het afdoende balsemen.

Yup. Ademenhalen. Yup.

Picasso was zijn vriend.

Hemingway (ieders vriend) was zijn vriend.

Maar laten wij onder ogen zien, hij had kanker en hij heeft zich bekeerd, dus:

alhoewel hij als de Farao's niet ruikt,

Heeft hij zichzelf toch rustig de hemel in gestonken, waar de Heilige Drieëldigheid thans presenteert: 'Kristus in Dodge City'

The End